

KOMISIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA MEDICINSKO ETIKO

Številka: 15/03/12

Datum: 6. 3. 2012

ZADEVA:

Stališče Komisije RS za medicinsko etiko (KME) o Družinskem zakoniku Izjava za javnost

KME se s tem kratkim sporočilom odziva na vprašanja, ki so nam jih zastavili posamezniki in forumi.

Družinski zakonik po izjavah predlagatelja prinaša pomembne novosti, bistven je predvsem korak v smeri večjega zakonskega varstva otrok. Za nekatere določbe to gotovo velja. Menimo pa, da že nova raba pojma družina lahko pomeni daljnosežne posledice za pravni, socialni in zasebni položaj posameznikov, odraslih in otrok. Mislimo, da bodo te posledice segle na številna področja, da niso v celoti predvidljive in da ni verjetno, da bodo vse otrokom v prid. Nimamo dokazov, da so vse raznovrstne skupnosti odraslih in otrok enako uspešne, enako varne in za otrokov razvoj enako ugodne. Opozoriti želimo predvsem na eno od možnih posledic takega razumevanja Zakonika, ki nas skrbi.

V istospolni skupnosti otrok *ne bo imel obeh staršev*, torej matere in očeta. Seveda tak položaj obstaja že od nekdaj kot posledica razvez, smrti ali opustitve starševske vloge zaradi raznih vzrokov. Prav je, da se stori vse, da se tem otrokom olajša prikrajšanje, ki so ga utrpeli ob izgubi ali odhodu enega ali celo obeh roditeljev. Narobe pa je, če tega otrokovega položaja ne razumemo kot prikrajšanje, ampak kot povsem sprejemljivo okoliščino za že rojene otroke in za rodove prihodnjih otrok. Ali naj se osebam brez partnerja nasprotnega spola prizna pravica, da se jim pomaga k rojstvu otrok, čeprav *bodo ti vnaprej prikrajšani za enega od roditeljev*? Usmerjevalni odbor za bioetiko Sveta Evrope je prepričan, da pravica imeti otroka kot splošna človekova pravica ne obstaja. KME meni, da do danes nimamo dovolj verodostojnih, neoporečnih znanstvenih raziskav, ki bi dokazale, da je taka prikrajšanost vseskozi zanemarljiva, torej sprejemljiva tako v otroški, kot tudi pozneje v odrasli dobi. Po mnenju francoskih etikov v Usmerjevalnem odboru za bioetiko Sveta Evrope ima otrok legitimen in pomemben interes, da ima očeta in mater in da dva očeta ali dve materi ali samski roditelj tega interesa ne morejo zadovoljiti.

Zgoraj navedene pravice Družinski zakonik neposredno ne uvaja, mogoče pa je pričakovati, da bi se z njegovo uveljavitvijo ponovno okrepili pritiski, da se biomedicinska tehnologija umetne oploditve, razvita za pomoč heteroseksualnim parom, ki so neplodni iz medicinskih razlogov, uporabi za medicinsko neupravičen namen. Šlo bi za enega od primerov tako imenovane *dvojne rabe*, ko se dosežek medicinske znanosti izkoristi še za nemedicinski namen, čeprav etično vprašljiv ali nesprejemljiv. Ponavljamo že pred leti objavljeno opozorilo, da je invaziven medicinski poseg brez zdravstvenega razloga, ki naj bi omogočil tako daljnosežne posledice, kot je spočetje in rojstvo vnaprej prikrajšanega otroka, etično sporen in v nasprotju ne le z veljavnim slovenskim zakonom, ampak tudi z etičnimi pogledi, ki so danes v svetu zelo razširjeni, če ne prevladujoči. Navidez manj pomembne, a nikakor zanemarljive so tudi stiske za denar najetih nadomestnih mater in neuresničljive sanje otrok, spočetih z darovano ali kupljeno spolno celico,

KOMISIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA MEDICINSKO ETIKO

---

da bi se nekoč srečali in spoznali z biološkim očetom ali materjo. Potreba po osebni identiteti je zlasti odraščajočemu otroku pomembna. Ta ravnanja je v posebnih medicinskih situacijah še mogoče upravičiti, v svobodni nemedicinski rabi pa bi pomenila razločen in problematičen odmik od današnjih etičnih standardov.

Nekateri upajo na skorajšnji razvoj novih metod biotehnologije, kot bo pridobivanje gamet poljubnega spola iz somatskih celic, kar bi istospolnemu paru omogočilo priti do genetsko lastnega otroka in mu obenem prihranilo iskanje darovanih ali kupljivih gamet. Tudi ko bodo tehnike na razpolago, bodo morda še dolgo povezane s precejšnjim tveganjem genskih napak. KME se zavzema, da se v zadevah spočetja in rojevanja otrok v čim večji meri sledi načinom in zakonitostim narave.

Tudi ko se z že obstoječimi metodami kdaj in kje (denimo v tujini) naredijo bolj ali manj neupravičene izjeme, neskladne z veljavnim zakonom o oploditvi z biomedicinsko pomočjo, *naj obveljajo kot izjeme*. Položaj otrok in staršev je mogoče in treba urediti tako, da nihče ne bo diskriminiran, nihče prizadet. Po našem gledanju pa je nekaj čisto drugega, če se bodo za *urejanje izjem* sprejemali zakoni, ki bodo državljanom dajali napačne signale in s tem današnje izjeme polagoma uveljavili kot jutrišnje norme, čeprav to ne bo njihov prvotni namen.

Družinski zakonik ureja izjemno občutljivo pravno materijo, ki posega globoko v svet intimnosti in zasebnosti. Družinsko življenje in še zlasti rojevanje in vzgoja otrok so povezani z dogajanjem in doživetji, ki imajo velik vpliv na človeško usodo, na srečo in na druge bistvene stvari za več kot le neposredno prizadeti rod staršev in otrok. Gotovo želimo družinsko srečo prav vsem. Ob vseh simpatijah do pravic odraslih in odločenosti, da ne dopustimo krivične diskriminacije niti nezakonitega poseganja v zasebno življenje, pa moramo imeti pred očmi predvsem najboljši interes otroka. To je bil glavni poudarek Usmerjevalnega odbora za bioetiko Sveta Evrope, ko je bil pred leti zaprosen za oceno možne podobne širitve svoboščin v zadevah reprodukcije, kot je zapisana v Družinskem zakoniku.

Naposled pa KME naproša vse, ki se bodo udeležili javne razprave pred referendumom o Družinskem zakoniku, da so v svojih nastopih zmerni, kulturni in strpni. Razpravljali bodo o stvareh, ki zadevajo občutljivo manjšino, v kateri so še najobčutljivejši otroci. Slabo bo, če se bodo ob tem ustvarile nove delitve in novi predsodki, ki bodo – predvsem v škodo otrok – za daljši čas obremenili ozračje v družbi.

za Komisijo za medicinsko etiko:
prof. dr. Jože Trontelj